

OZ Spoločnosť ľudí dobrej vôle

Monitoring verejnej mienky o cudzincoch na Slovensku

Monitoring realizovaný spoločnosťou VVMZ spol. s r.o.

Spracovanie materiálu:

Júl 2005 – Október 2005

Spracoval:

VVMZ, spol. s r. o., zmluvný partner projektu „*Pozitívne ovplyvňovanie verejnej mienky majoritnej spoločnosti v záujme uľahčenia integrácie azylantov a migrantov do spoločnosti*“.

Zodpovední za prieskum:

Mgr. Júlia Ledňová, sociálna analýza verejnej mienky

Mgr. Galya Toteva Terzieva, etnická tolerancia a verejná mienku

Odborný garant:

Mgr. Peter Rolný

Korektúra:

Ing. Katarína Gondová

Obsah:

I.	Úloha monitoringu	4
II.	Predpoklad	5
III.	Metodológia	6
IV.	Zhodnotenie	13
V.	Výsledky z ankety na webovej stránke www.sme.sk	19
VI.	Iné zmapované prieskumy	20
VII.	Záver	22
VIII.	Míľniky pozitívnej kampane	24

I. Úloha monitoringu:

Projektový prieskum bol realizovaný v súvislosti s propagačnou kampaňou zameranou na ovplyvňovanie verejnej mienky majoritnej spoločnosti o cudzincoch (s prízvukom na žiadateľov o azyl a ilegálnych migrantov) v Slovenskej republike.

Projekt „Pozitívne ovplyvňovanie verejnej mienky majoritnej spoločnosti v záujme uľahčenia integrácie azylantov a migrantov do spoločnosti“ je podporený Iniciatívou Spoločenstva EQUAL, pričom jeho hlavný zámer vyplýva už zo samotného názvu. Táto aktivita však musí byť sprevádzaná aj mapovaním postojov, ktorým sa zistí verejná mienka na začiatku a na konci projektu, aby bolo možné vytvoriť v budúcnosti ešte účinnejšie nástroje na jej pozitívne ovplyvňovanie.

Cieľom prieskumu je ukázať, aké sú predstavy Slovákov o utečencoch, aký majú na nich obyvatelia hostiteľskej krajiny názor, a aké predsudky voči utečencom môžu byť ovplyvnené v dôsledku vysvetľujúcej verejnej a mediálnej kampane.

Monitoring a prieskum verejnej mienky nemá za úlohu dosiahnuť vyčerpajúcu štatistickú analýzu, ale len zmapovať postoje a spôsoby správania sa Slovákov voči ľuďom, ktorí hľadajú útočisko a azyl na Slovensku. Cieľom prieskumu nie je napodobňovať prieskumy UNHCR, SHV a iných organizácií.

Spracovaný prieskumový materiál mapuje obdobie od 1. januára 2003 do Októbra 2005.

Monitoring je spojený s analýzou situácie na Slovensku a navrhnutím komunikačnej stratégie vrátane míľnikov úspešnej verejnej a mediálnej kampane.

II. Predpoklad

Súčasný charakter migrácie môžeme zadefinovať ako utečenecký, individuálny (v prípade hromadných exodov počas vojen a konfliktov aj skupinový) takisto, ako aj ekonomický.

Keďže v poslednom období s nárastom počtu utečencov, no najmä ekonomických migrantov, sa mnohé európske krajiny potýkajú s rozličnými problémami, ktoré vyplývajú z migrácie, je potrebné pracovať aj s verejnou mienkou, ktorá by bola pozitívne naklonená prijímaniu zvýšeného počtu utečencov.

Cieľom je dosiahnutie takého stavu, kedy občania prijímateľského štátu budú ľahšie akceptovať do svojich radov utečencov a nebudú prejavovať diskrimináciu, rasizmus, či xenofóbie, ale práve naopak – budú prispievať k inklúzii a ľahšej adaptácii utečencov v ich novom domove.

Východiskom na dosiahnutie „ideálneho stavu“ je zmapovanie toho, ako sa verejná mienka stavia k utečencom, ako hodnotí migračnú politiku a všetky trendy s tým súvisiace. Následne na to sa môžu vytipovať cieľové skupiny, s ktorými je nevyhnutné pracovať na zmene daných postojov a vytvoriť také mechanizmy, ktoré vylepšia situáciu utečencov.

Kvôli integrácii do EÚ vláda SR iniciovala opatrenia smerujúce k tolerancii k rozmanitosti. Na základe toho bol prijatý aj národný program prevencie proti všetkým formám intolerancie a rasizmu. Rovnako, ako ďalší členovia európskej rodiny, aj Slovenská republika sa má postarať o utečencov. Súčasťou azylovej politiky je integrácia a sociálna inklúzia azylantov.

III. Metodológia

V nasledujúcej časti je popísaná metodológia mapovania postojov relevantných aktérov voči utečencom, ako aj voči migračnej politike na Slovensku. V ďalšej časti sú analyzované získané údaje, na základe ktorých sú vytvorené isté závery.

Dáta, ktoré slúžili ako podklad pre analýzu, boli tie, ktoré sa vyskytujú na internete, a teda boli voľne prístupné. Časovým ohraničením, ktoré sa týkalo uverejnenia informácií, bol termín od 1.1.2003 do 31.10.2005. Keďže mnohé denníky už zanikli, a preto nie je možný prístup do ich archívov, alebo mnohé svoj archív zpoplatnili, analýza v žiadnom prípade nie je plne zastúpená. Vopred sa ospravedlňujeme masmédiám, ktoré sa venujú utečeneckej problematike, ale z hľadiska neprístupnosti k ich archívom ich v našej analýze neuvádzame.

Ako veľmi užitočný zdroj informácií poslúžila stránka www.rasizmus.sk, kde sa v rámci pravidelného monitoringu ľudskoprávných tém v médiách vyskytol aj monitoring problematiky utečencov, azylantov a migrantov. Stránka nám poslúžila ako relevantný zdroj článkov, najmä tých masmédií, ktoré zanikli alebo ktoré majú zpoplatnený archív. Z toho titulu už prešli jednou výberovou selekciou. Je potrebné dodať, že ide najmä o denníky SME a Národnú obrodu.

Zber a analýzu dát sme rozdelili do dvoch základných súborov. Na domáce a na zahraničné informačné zdroje. Jediné domáce médium, ktoré sme analyzovali spolu so zahraničnými, bol „The Slovak Spectator“, pretože čitatelia tohto periodika sú prevažne ne-Slováci takisto, ako aj čitatelia zahraničných médií. Zber dát sa robil vyslovene len na internete.

Špecifické metódy:

- zhromaždenie a analýza všetkých mediálnych výstupov na tému utečencov,
- zhromaždenie doterajších prieskumov verejnej mienky o cudzincoch, ktoré iniciovali rôzne mimovládne organizácie (ďalej „MVO“),
- anketa na www.sme.sk,
- vytipovanie a systematizovanie najčastejšie sa vyskytujúcich názorov, postojov a prístupov občanov Slovenskej republiky,
- analýza mediálneho prístupu k téme žiadateľov o azyl na Slovensku,
- vyplňovanie dotazníkov, ktoré sa bude realizovať počas implementácie verejných prednášok v ďalších fázach projektu.

V nasledujúcej časti je popísaná metodológia zberu dát, ktoré sa vyskytli v slovenských médiách a ich analýza.

Prvým krokom bolo roztriedenie dát podľa toho, v ktorom médiu a v ktorom roku boli uverejnené. (Tab. 1a slovenské a Tab. 1b zahraničné). Druhým krokom bolo triedenie informácií podľa témy. Buď sa týkali samotných utečencov (Tab. 2.a podľa slovenských médií, Tab. 2.b podľa zahraničných médií) alebo migračnej politiky na Slovensku (Tab. 3.a podľa slovenských médií a Tab. 3. b podľa zahraničných médií). V rámci týchto dvoch subkategórií boli dáta selektované podľa dvoch kritérií – relevantní aktéri: verejná mienka, štátne inštitúcie a jej predstavitelia, lokálne authority/aktéri: sektor MVO, utečenci (v prípade kategórie migračnej politiky). V rámci aktérov sme vytvorili špeciálnu skupinu – informácie, kde spadali všetky dáta, ktoré mali informačný charakter. Druhým kritériom boli hodnotové postoje: pozitívne, neutrálne a negatívne. Tretím doplnkovým kritériom bolo vytvorenie zoznamu všetkých spomínaných aktérov (Tab. č. 4), ktorí sa vyjadrili k problematike utečencov na Slovensku, ako aj k slovenskej migračnej politike. Nakoniec sa zhodnotili získané roztriedené informácie a vypracovala sa analýza.

Všetky príspevky v médiach, vzťahujúce sa k monitorovanej problemátike, boli zaznamenané podľa nasledujúcich kategórií:

- počet príspevkov za rok 2003, 2004 a 2005 v každom z médií,
- zoznám aktérov (bolo zmapovaných 7 skupín aktérov: verejnosť, cirkev, zahraničné organizácie a médiá, utečenci, štátne inštitúcie a predstaviteľstvá správy a mestskej samosprávy a MVO).

Ešte raz pripomíname, že analýza nie je reprezentatívna a vychádza len z voľne dostupných informácií, ktoré sa dajú získať prostredníctvom internetu.

Informačné zdroje, z ktorých sa zbierali dáta použité pri analýze postojov, sú:

1. www.google.sk
2. www.changenet.sk
3. www.pravda.sk
4. www.rasizmus.sk
5. www.siac.sk
6. www.slovakradio.sk
7. www.sme.sk
8. www.slovakspectator.sk
9. www.unhcr.sk
10. Helsinki Committee

Výskyt informácií o utečencoch a migračnej politike v médiách

Pre ciele tohoto prieskumu a jeho objektivitu boli informáčne zdroje (hlavné médiá) rozdelené tak, aby sa rozdelili názory na domáce a zahraničné.

Tab. 1a Slovenské médiá

p.č.	Zdroj	2003	2004	2005
1	24 hodín			2
2	ČTK		1	
3	Hospodárske Noviny		1	
4	changenet.sk			1
5	KORZAR		1	1
6	LIVE!			1
7	Markíza	1		
8	Národná obroda	3	3	2
9	Nový čas	1		
10	Plus 7 dní			2
11	Pravda	4	7	4
12	Rádio Slovensko	9	29	21
13	Rasizmus.sk			1
14	REUTERS			1
15	RPA			1
16	SITA	2	2	2
17	Slovenka			1
18	SME	2	11	3
19	STV			1
20	TASR		1	2
21	Zemplínsky denník	1		1
Spolu		23	56	46

Tab. 1b Zahraničné médiá

p.č.	Zdroj	2003	2004	2005
1	AP	1		
2	BBC	2		
3	Britské Listy		1	
4	ČTK		1	
5	GLOBALINFO		1	
6	chechenpress.co.uk		1	1
7	ihf-hr.org	1		
8	INTER PRESS SERVICE	3	1	
9	interfax.ru			1
10	irr.org.uk/eurobulletin/IRR News	3	3	
11	kavkazcenter.com			1
12	migrationonline.cz	1		
13	Národná obroda		1	
14	Rasizmus.sk			
15	REUTERS		1	
16	Slovak Spectator	1	31	
17	slovensko.com		1	1
18	slovakradio.com			1
19	wienerzeitung.at			1
Spolu		12	46	6

Kvalitatívne: vyjadrenie aktérov o 1) migračnej politike na Slovensku a 2) utečncoch/migrantoch na Slovensku – vyjadrenie v troch kategóriách: *pozitívne*, *negatívne* a *neutrálne*

Tab. 2.a Podľa slovenských médií

utečenci/migranti		pozitívne	negatívne	neutrálne
		2	5	1
<i>verejná mienka majority</i>	SNS		1	
	SP-NS		1	
	Liptov		1	
	Rajecké Teplice		1	
	Trenčín		4	
	Zemplín		2	
	<i>štátne inštitúcie a jej predstavitelia</i>	<i>utečenecké tábory</i>		
<i>par.výbor pre EaMP</i>				1
<i>MPSVaR SR</i>				1
<i>MZ SR</i>			2	
<i>MV SR (polícia)</i>			1	4
<i>MV SR (Palko)</i>			4	
<i>migračný úrad</i>			2	3
<i>lokálni aktéri</i>	<i>Bratislava</i>			1
	<i>Liptov</i>		2	
	<i>Trenčín</i>	2		
	<i>Poprad</i>		2	
	<i>Považie</i>			1
	<i>Zemplín</i>		3	1
<i>MVO</i>	<i>SEDV</i>			2
	<i>ČVO</i>			2
	<i>UNHCR</i>	2		12
<i>informácie</i>		1	2	21
Spolu		7	33	51

Pri kvalitatívnom meraní verejnej mienky, ktorá sa vyskytla v Slovenských médiach, boli zadané aj ďalšie kategórie – boli zmapované regióny, kde sa prejavuje značná intolerancia a konzervatívny prístup k téme. V daných samosprávach odporúčame, aby sa v rámci kampane o pozitívnom ovplyvňovaní verejnej mienky pracovalo s danými obyvateľmi opatrnejšie a veľmi citlivo.

Tab. 2.b Podľa zahraničných médií

utečenci/migranti	pozitívne	negatívne	neutrálne
verejná mienka majority	3	4	
štátne inštitúcie a jej predstavitelia			1
lokálni aktéri		2	
MVO	1		
cirkev	1		1
zahraničie			5
Spolu	5	6	7

Tab. 3.a Podľa slovenských médií

Migračná politika		pozitívne	negatívne	neutrálne
štátne inštitúcie a jej predstavitelia	MV SR		1	2
Utečenci		2	4	1
lokálni aktéri	Zemplín		1	
MVO	SEDV			2
	SHV		1	
	UNHCR	3	15	3
informácie			2	9
Spolu		5	24	17

Tab. 3. b Podľa zahraničných médií

Migračná politika	pozitívne	negatívne	neutrálne
verejná mienka majority	2		
štátne inštitúcie a jej predstavitelia			2
Utečenci			
lokálni aktéri			
UNHCR	1	2	
Cirkev			
Zahraničie		4	3
Spolu	3	6	5

Tab. 4 Zoznam všetkých aktérov, ktorí ľubovoľným spôsobom participujú na utečeneckej problematike na Slovensku

por.č.	menný zoznam
1	Človek v ohrození
2	Hraničná a cudzinecká polícia
3	Ľudia proti rasizmu
4	miestni obyvatelia, kde sú/majú byť sústredené tábory
5	miestni politici a činitelia, kde sú/majú byť sústredené tábory
6	Migračný úrad MV SR
7	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR
8	Ministerstvo vnútra SR
9	Ministerstvo zdravotníctva SR
10	predstavitelia utečeneckých táborov
11	rímsko-katolícka cirkev
12	Slovenská humanitná rada
13	Slovenská národná strana (J.Slota)
14	Slovenská pospolitosť – Národná strana
15	Slovenský helsinský výbor
16	Spoločnosť ľudí dobrej vôle
17	Spoločnosť pre zahraničnú politiku
18	Svetová zdravotnícka organizácia
19	UNHCR
20	Výbor pre ľudské a menšinové práva

IV. Zhodnotenie

Média na Slovensku ešte nevenujú dost' času nie len téme o azylantoch a ilegálnych migrantoch, ale ani otázkam tolerancie, pochopenia a rešpektu voči cudzokrajnským kultúram a tradíciám. Prínos k negatívnemu obrazu prisťahovalcov dodatočne vytvárajú aj média, u ktorých sa objavuje obraz „utečencov“ v prípadoch kriminálnych prejavov.

Periodiká SME a The Slovak Spektator sú tými médiami na Slovensku, ktoré sa najčastejšie venujú problematike cudzincov a rôznym prejavom tolerancie, resp. intolerancie voči nim.

Najviac sa utečeneckou problematikou v sledovanom období zaoberalo spravodajstvo Rádia Slovensko, ďalej denníky SME a Pravda. Zmienky o utečencoch sa vyskytli aj

v regionálnych denníkoch, a to najmä v tých, ktoré sú vydávané vo východnej časti Slovenska. Tu sa totiž sústreďuje najvyšší počet utečencov z dôvodu blízkosti slovensko-ukrajinskej hranice, cez ktorú sa na územie Slovenskej republiky utečenci dostávajú najčastejšie. Problematikou utečencov sa sporadicky zaoberali aj týždenníky, ktoré prinášali reportáže, či tematicky zamerané články o utečencoch. Pre detailnejšie informácie o počte výskytu informácií o utečencoch a migračnej politike v jednotlivých médiách pozri tabuľku 1.

Všeobecne môžeme zhodnotiť, že informovanie o utečencoch a migračnej politike má vzrastajúcu tendenciu. Avšak najviac sa médiá venovali tejto problematike v čase vstupu Slovenska do EÚ v roku 2004, ako aj s tým súvisiacej zmene migračnej politiky a zavádzaním nového systému na kvalitnejšie zabezpečenie štátnej hranice s Ukrajinou v súvislosti so zabezpečením budúcej Schengenskej hranice, ako aj výstavbe táborov pre utečencov.

Téma migrácie má svoju ľudskú tvár v médiách, keďže sa obyčajne dáva postoj občanom a príbehom migrantov, ktorí prišli na Slovensko. Zriedkakedy pristupujú médiá odbornejšie k danej problematike, čo naznačuje aj nedostatok objektívnych relevantných informácií.

MVO prejavujú obyčajne kritickejšie postoje voči migračnej politike Slovenskej republiky a ukazujú zaznamenané prejavy predstaviteľov tretieho sektoru.

Najčastejšie sa k tejto problematike vyjadrujú predstavitelia UNCHR. Média však veľmi často nepoužívajú ako informačný zdroj vyjadrenia predstaviteľov Migračného úradu MV SR. Ak áno, tak len pri príležitostiach oficiálnych tlačových konferencií.

Veľmi často sa v médiách vyjadrujú aj predstavitelia miestnej samosprávy. Najmenší priestor bol poskytnutí profesionálnym odborníkom, ktorí pracujú s migrantmi (psychológovia, sociológovia, demografi, kulturológovia, experti na riešenie konfliktov).

Migranti sú objektom záujmu len v prípadoch výnimočných a aktraktívnych životných príbehov.

Podľa vyjadrení občanov v médiach je očividné, že verejnosť má veľmi obmedzenú a skreslenú predstavu, ako aj informácie o tom, ako sa migranti na Slovensku integrujú.

A. Postoje k utečencom

Najviac informácií o utečencoch, ktoré sme zozbierali z internetu, malo informatívny, čiže neutrálny charakter. Týkali sa väčšinou prevádzach, počtu a pôvodu utečencov a šíreniu týfusu a iných chorôb ich prostredníctvom. Médiá však prinášali aj tematicky zamerané články o utečencoch, čo sa objavilo najmä v čase prepuknutia migrantských nepokojov vo Francúzsku, alebo pri výstavbe tábora pre utečencov, a pod. Vyskytli sa aj články, v ktorých bola zmienka o azylantoch (utečencoch) síce nepatrná, ale v prekvapujúcej súvislosti. Napríklad v článku o extrémne pravicovej strane Slovenská pospolitosť – národná strana (ďalej SP-NS), kde bolo napísané, že v programe SP-NS je uvedený odmietavý postoj voči utečencom:

„SP-NS má okrem stanov aj takzvaný Ludový program. Sú v ňom kontroverzné body, napríklad zmena systému parlamentnej demokracie na štát 30 stavovským princípom, typický pre fašizmus, rehabilitácia slovenského štátu a Tisa, odmietanie azylantov, zrušenie oficiálnych štátnych symbolov a sviatkov, neznášanlivosť k etnikám.“ (Plus 7 Dní: Ultracionalistické spolky; 2005)

Denník Pravda 24. 2. 2004 informoval o incidente, ktorý sa stal v Gabčíkove, kde sa pobývali utečenci s neznámymi mužmi. Pozitívom tohto článku bolo, že napriek chýlostivej téme, kde by mnohí komentovali túto situáciu negatívne v súvislosti s konaním utečencov, sa denník Pravda obmedzil len na informatívny charakter správy. Zároveň informoval o tom, že sa v minulosti už niečo podobné udialo. Tento prístup sa dá hodnotiť ako profesionálny.

Negatívne postoje k utečencom prevažujú medzi lokálnymi aktérmi a miestnymi obyvateľmi, kde štát plánuje zriadiť utečenecké tábory, domovy pre deti utečencov, záchytné tábory a pobytové tábory.

Z týždenníkov, ktoré sa venovali utečeneckej problematike, najvyváženejšiu informáciu priniesol týždenník Plus 7 dní. Tento dal priestor na vyjadrenie sa zástupcom „aktérov trojuholníka“: spoločnosti – v tomto prípade cieľovej skupine (azylantom a utečencom) – štátu (Migračnému úradu MV SR) – mimovládneho/tretiemu sektoru (UNHCR). Zároveň priniesol veľmi stručný, avšak pre verejnosť vyčerpávajúci, prehľad o migračnej politike na Slovensku (história, počty žiadateľov, starostlivosť o žiadateľov).

Pokiaľ ide o neutrálne vyjadrenia celého MV SR a jeho zložiek (Migračný úrad, Policajný zbor, a pod.), môžeme tu pozorovať množstvo neutrálnych informatívnych vyjadrení, ktoré sa však týkajú len oznamov ohľadne počtu utečencov, udelených azylov, zmien, ktoré sa týkajú migračnej politiky Slovenskej republiky, systému kontroly na hraniciach, ako aj s tým súvisiacej závažnej problematike prevádzachstva.

Negatívne postoje:

The Muslims who are fundelmentalists will only try empose their beliefs on Slovaks. When I was studying in Slovakia a group of Palestinisns in a "Denny Bar" told me that I should leave. Told them That I am a Slovak with Family here, and posed the same question to them, Slovak Spectator, Slovak citizen, november, 2004

Perhaps after a decade, should I be allowed some meaningful say, providing I blended in well (behaviour, language, etc.). If I have not blended in well by then, I donot really belong there, both from the point of view of the locals, as from my own, whether I want to admit that or not. In fact, in the event that I did not blend in well after a decade, there is a psychological border between me and the locals. So wishing physical borders away, is not at all helpful. Heyes, Zilina, SS, november 2004

B. Zahraničné médiá a mimovládne organizácie v zahraničí

Zahraničné médiá, ako aj mimovládne organizácie v zahraničí, obyčajne vyjadrujú svoj názor v prípadoch pochybností o porušení ľudských práv a medzinárodných zmlúv, ktoré viažu Slovenskú republiku k problematike migrácie v EÚ.

Veľmi často boli poskytnuté aj zaujaté postoje voči Migračnému úradu MV SR v prípadoch odmietnutia žiadostí o udelenie azylu na Slovensku.

The Slovak Spectator je jediné periodikum, ktoré poskytuje pravidelné informácie a rôznorodné články a názory na danú problematiku. Príspevky sú priamo zamerané a mapujú verejnú mienku voči migrantom z pohľadu kultúrnej tolerancie a solidarity.

Analytické články sa objavujú najmä voči migračnej politike. Častejšie sa vyskytujú informácie týkajúce sa poskytovania nelegálnych služieb migrantom.

Zo 48 mediálnych príspevkov boli len 4 pozitívne, 12 neutrálnych a ostatné vyjadrovali kritický a veľmi negatívny postoj voči migračnej politike Slovenskej republiky.

V zahraničných médiách sa objavili hlavne kritické postoje, ale aj postoje objektívne.

Palko said that the police have intensified the struggle against people-trafficking. They arrested nearly 300 people-traffickers during the first six months of the year, compared with 70 traffickers two years ago, he added, CTK, 2003.

„Každý utečenec musí mať k dispozícii aspon 3 m², kapacita tábora na okraji Sečoviec, je dnes 162 miest. Utečenci sú rozdelení do farebných sektorov, v izbách stojí po desať až dvanásť postelí, nábytok je starý, kaaždý kút dýcha atmosférou bývalých kasární. Naši ľudia sú očkovaní len proti žltacke, hoci sme tu už mali tuberkulózu, svrab, ovčie kiahne, žltacku aj AIDS a podozrenie bolo aj na maláriu.“, hovorí Laskody, šéf tábora, Britske Listy, 28. 4. 2004

"We don't want the camp here," said construction worker Alexander, 60, as he sipped a beer in a pub during a lunch break. "We are scared of what can happen if they let them [the refugees] go out [of the camp]. There'll be more petty crime, thefts and so on, and when they start mixing with the locals, diseases will spread around, even venereal diseases," he said, his friends nodding their agreement, The Slovak Spectator, 2004

„INTOLERANCE towards refugees in Slovakia is minimal. However, the country's asylum system is fragile and might not be effective enough to handle the increasing number of asylum seekers once it enters the EU. The numbers are critical. In 2003, only 10 of 10 350 asylum seekers in Slovakia received a positive decision on their application. The vast majority of asylum seekers simply "disappeared", moving westwards or into the market of human trafficking“, said Pierfrancesco Maria Natta, 2004, SS

SR is one of the few countries in the EU in which medical screenings are compulsory, and very few applicants are affected by serious diseases. The same for criminality, we have no record of particular crimes committed by applicants. The reality is that migrants and refugees are victims of criminal gangs who are keeping them in terrible conditions, SS, UNHCR, november 2004.

"We've never had anything like this here. People simply don't know what to expect. It's natural they are worried," said Mayor Pálffy. He added that because of a lack of "any information about the refugee camp, I'm worried that their [refugees'] presence could raise crime levels, like [illegal] money changing and perhaps even prostitution, and they could also spread various diseases", SS, 2004

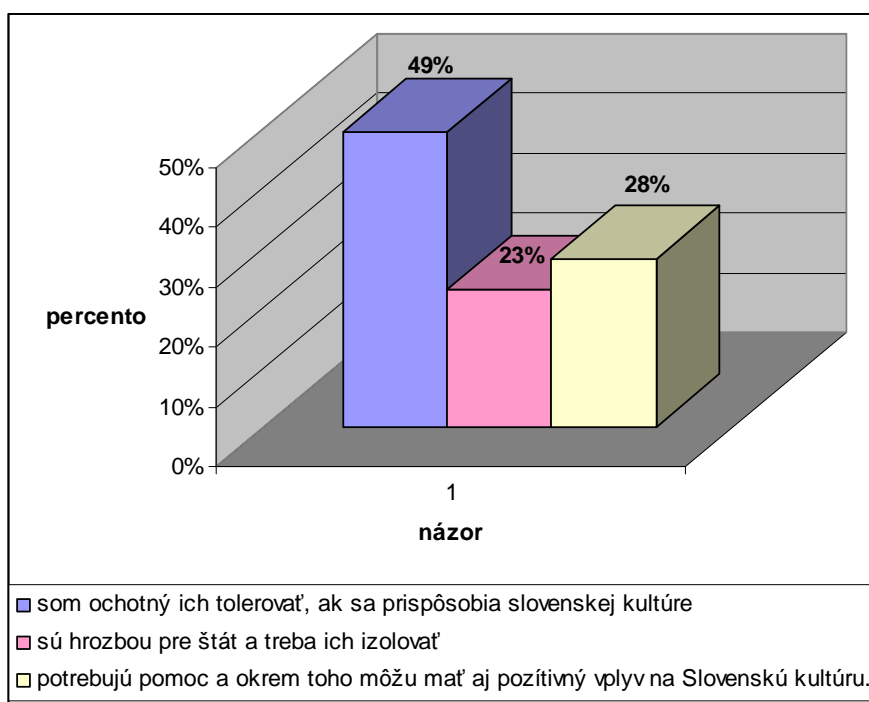
Všetky identifikované informáčné zdroje sú dostupné v Refugee Sources.

V. Výsledky z ankety na webovej stránke www.sme.sk

Počet respondentov, ktorí zaujali postoj k tej téme, bol 2248.

- 49% nich je ochotných tolerovať migrantov v prípade, že sa oni prispôbia slovenskej kultúre,
- 23% vyjadruje veľmi negatívny postoj a podľa nich sú utečenci hrozbou pre štát a treba ich izolovať,
- 28% si myslí, že utečenci potrebujú pomoc a okrem toho môžu mať aj pozitívny vplyv na slovenskú kultúru.

Graf 1 Názory respondentov z ankety na www.sme.sk

Zdroj: anketa na www.sme.sk; graf autori

VI. Iné zmapované prieskumy

Pojmy utečenec, azylant a migrant sú častokrát zamieňané, no nielen z dôvodu ich neznalosti, ale najmä z dôvodu ich veľkej odlišnosti. Mnohé organizácie, pracujúce s utečencami, si zadefinovali tieto tri kľúčové pojmy samé a pracujú na základe svojich definícií.

Zaujímavým zistením je, že občianske združenie Ľudia proti rasizmu robí na svojej webovej stránke pravidelný monitoring ľudskoprávných tém, medzi nimi aj problematiku utečencov, azylantov a migrantov. Monitoring však zahŕňa len najčítanejšie celoslovenské denníky.

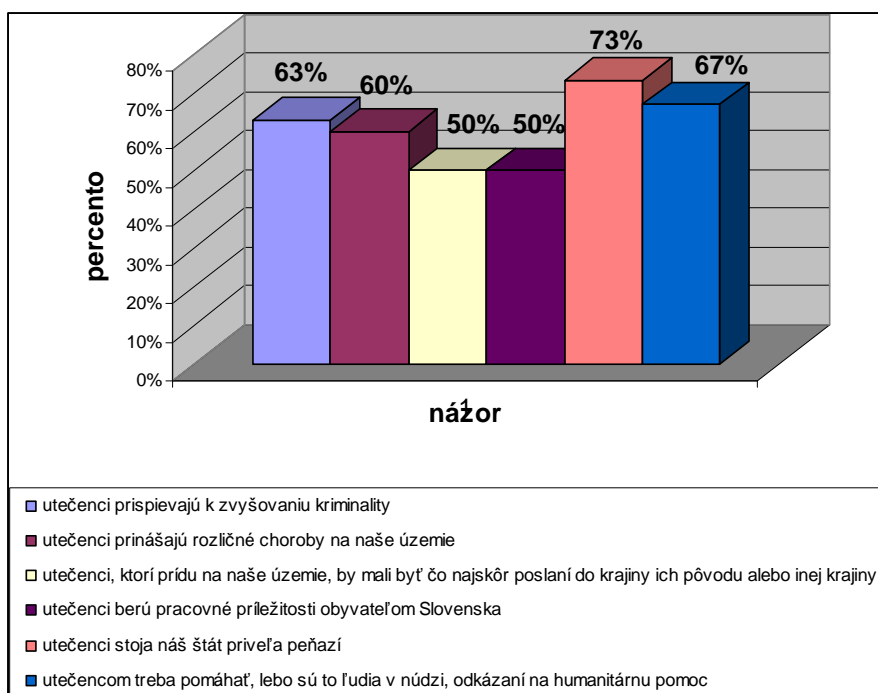
Verejne dostupné sú každodenné informácie a ročné analýzy UNHCR na Slovensku.

Posledný detailný prieskum verejnej mienky voči cudzincom bol urobený pred 5 rokmi.

Podľa prieskumu verejnej mienky uskutočnenom agentúrou Focus v r.1998 a 2001:

- 63% respondentov Slovenska si myslí, že utečenci prispievajú k zvyšovaniu kriminality,
- 60% respondentov si myslí, že utečenci prinášajú rozličné choroby na naše územie,
- 50% respondentov zastáva názor, že utečenci, ktorí prídu na naše územie, by mali byť čo najskôr poslaní do krajiny ich pôvodu alebo inej krajiny,
- 50% respondentov súhlasí s názorom, že utečenci berú pracovné príležitosti obyvateľom Slovenska,
- 73% súhlasí s názorom, že utečenci stoja náš štát priveľa peňazí,
- viac ako dve tretiny ľudí na Slovensku je stotožnených s názorom, že utečencom treba pomáhať, lebo sú to ľudia v núdzi, odkázaní na humanitárnu pomoc.

Graf 2 Názory respondentov z prieskumov z roku 1998 a 2001

Zdroj: agentúra Focus, graf autori

Občania Slovenskej republiky teda chápu morálnu povinnosť pomáhať ľuďom v núdzi. Obavy v nich však vyvolávajú mýty, ktoré sa nezakladajú na žiadnych racionálnych argumentoch a faktoch.

VII. Záver

Výsledky ankety a prieskumov svedčia o potrebe vzdelávania verejnosti o problematike utečencov a nutnosti potláčať xenofóbne sklony u majoritného obyvateľstva prostredníctvom informačnej kampane.

Zmapované tendencie verejnej mienky

- tendencia porovnávať utečencov s Rómami,
- predstavitelia samosprávy sú málo vzdelávaní v oblasti utečenceneckej problematiky a veľmi často ich nevedomie spôsobuje negatívne ovplyvňovanie verejnej mienky,
- miestna samospráva nie je ochotná investovať do priestorov pre prisťahovalcov,
- rodičia nie sú ochotní pomáhať mladým utečencom, ktorí prichádzajú bez sprievodu,
- v spoločnosti prevláda názor, že odmietnutie domova pre utečencov nie je prejavom rasizmu,
- cudzozemskí prisťahovalci, ktorí hľadajú na Slovensku azyl, sa často stávajú obeťou nepríjemností, (odkaz obsluhovať utečencov v krčme v Gabčíkove),
- verejnosť najčastejšie spája utečencov s nákazlivými chorobami a s kriminalitou,
- veľa ľudí na Slovensku berie prisťahovalcov ako ďalších nezamestnaných na pracovnom trhu,
- veľa krát je cudzozemská kultúra spájaná s inou náboženskou afiláciou, ktorá je v posledných rokoch sprevádzaná aj s prejavmi terorizmu,
- veľa Slovákov tvrdí, že Slovensko je šťastná krajina a bojí sa cudzincov, ktorí hľadajú útočisko a utekajú pred chudobou a konfliktami, pričom ich považujú za ohrozujúci element,
- Slováci majú tendenciu k podhodnocovaniu ľudí kvôli tomu, že majú iné zvyky, náboženstvo, farbu pleti a používajú nezrozumiteľný jazyk.

Zaužívané stereotypy

- obraz ľudí, ktorí útočia na Slovenskú republiku,
- silno fungujúca opozícia „svoje kontra cudzie“ voči utečencom, ktorá spôsobuje aj veľmi silne zafixované predstavy o cudzokrajných ohrozujúcich prisťahovalcoch,
- vo všeobecnej rovine, chápu obyvatelia Slovenskej republiky morálnu povinnosť pomáhať ľuďom v núdzi; obavy v nich však vyvolávajú mýty, ktoré sa nezakladajú na žiadnych racionálnych argumentoch a faktoch,
- príčinou mnohých mýtov je predovšetkým strach z neznámeho a ten možno prekonať len postupným zbližovaním sa, kultúrnou otvorenosťou, tolerantným myslením a pochopením situácie toho druhého,
- problémom teda nie sú samotní utečenci, ale nepriateľské postoje, intolerancia a rasizmus, ktoré spôsobujú ich izoláciu a znemožňujú im stať sa plnohodnotnými členmi tejto spoločnosti.

Zistené potreby pre zmenu/ovplyvňovanie verejnej mienky

- organizovať prednášky pre odborníkov, ktorí pracujú so žiadateľmi o azyl a azylantmi,
- práve poslanci mestských zastupiteľstiev a iné authority miestnej samosprávy, napr. kňazi, majú byť tí, ktorí u ľudí odbúravajú predsudky,
- rozposlať materiály do obcí, ktoré sa najčastejšie stávajú útočiskom pre utečencov,
- organizovať stretnutia so starostami a riaditeľmi utečeneckých táborov, ktorí majú dlhodobé skúsenosti a pracujú s cudzincami – vysvetliť im zákonné možnosti o štátnych príspevkoch v prípadoch, že sa prideli ubytovanie na území danej obce,
- hovoriť o utečencoch na vyučovaích hodinách v školách,
- robiť prednášky pre zamestnancov miestnych samospráv a pre poslancov obecných zastupiteľstiev,
- stretnutia s ľuďmi žijúcimi v blízkosti táborov pre žiadateľov o azyl.

VIII. Míľniky pozitívnej kampane

Kto sú?

- sú to ľudia, ktorí hľadajú predovšetkým životné istoty, pokojný a plnohodnotný život,
- sú to ľudia, opúšťajúci svoju krajinu, svoj domov a svojich blízkych, utekajúci pred prenasledovaním, útlakom a násilím, ktoré im znemožňuje žiť plnohodnotným životom vo vlastnej krajine,
- **sú to ľudia ako my.**

Aký je ich zámer?

- nie je v ich záujme akýmkoľvek spôsobom poškodzovať svoju hostiteľskú krajinu a vytvárať prekážky voči vzájomnému spolužitiu s majoritným obyvateľstvom,
- neprichádzajú k nám preto, aby nás vytlačili z nášho územia alebo zničili našu kultúru,
- ich motiváciou nie je nenávisť voči našej krajine, práve naopak snažia sa u nás nájsť útočisko,
- chcú jednoducho nájsť také miesto na Zemi, kde by pre nich boli vytvorené podmienky na bezpečný život a uplatnenie ich schopností a zručností.

Verejné stereotypy sú výsledkom obmedzenia

- v dobách totalitnej vlády Komunistickej strany neboli utečenci prijímaní, a preto dnes ešte stále nie sme zvyknutí na ich prítomnosť v našej spoločnosti,
- obyvatelia žili v kultúrnej a sociálnej izolácii, pričom Slovenská republika utečencov skôr produkovala,
- spomeňme si na dobu pred rokom 1989 a pochopíme naše morálne záväzky a uvedomíme si, že o utečencov z bývalého ČSSR sa v minulosti postarali v mnohých krajinách celého sveta,

- Slováci utekajúci pred komunistickou totalitou sa nestretávali s podozrievaním, že chcú rozvrátiť kultúru západných demokratických krajín, práve naopak, stretávali sa s pochopením obyvateľov týchto krajín, ktorí im neraz poskytovali veľkorysú pomoc,
- ak máme to šťastie, že sa dnes nachádzame v oveľa lepšej životnej situácii, je nepochybne správne a v súlade s etikou ľudskosti snažiť sa pomáhať ľuďom, ktorí sa nie vlastnou vinou ocitli v podmienkach útlaku, prenasledovania a neslobody.

Majú mená...

Žiadateľov o azyl a ilegálnych migrantov zväčša vnímame ako „tých druhých“. Je ľahké zabudnúť, že každý z nich je ľudskou bytosťou, so spomienkami z detstva, na rodinu, priateľov, s radostným a bolestným životným príbehom. Každý pozorne vníma, čo sa okolo neho deje, má sny a hlavne: všetci dúfajú a majú nádej. Utekajúci, tiež ako my, majú mená a ich individualita nezmizne, ani keď vo veľkej skupine musia opustiť svoje domovy.

V xenofóbnej atmosfére môžu stratiť svoj inštinktívny súcit i ľudia, ktorí by za normálnych okolností vždy radi pomohli druhým. Preto všetci musíme pamätať na to, že každý žiadateľ o azyl má svoj príbeh o násilí, strachu a úteku. Je potrebné ***naučiť sa vidieť, že každý, kto uteká – muž, žena alebo dieťa – reprezentuje zlyhanie ochrany ľudských práv v niektorej krajine sveta. Toto zlyhanie však nie je ich chybou.***

Dostať druhú životnú šancu

Ak utečencom dovoľíme preorganizovať svoj život, môžu obohatiť spoločnosť okolo seba. Ak dostanú šancu, svojim novým domovským krajinám prinášajú nový kultúrny rozmer, schopnosti a skúsenosti.

Čo môžeme urobiť my?

Pomôžme rozširovať myšlienku, že každý žiadateľ o azyl je jedinečný a utiekol pred porušovaním ľudských práv alebo pred všeobecným násilím. Zaujímajme sa o situáciu v krajinách, odkiaľ pochádzajú utečenci a informujte o nej aj ostatných. Oponujme rasistickým politikom, ktorí zneužívajú kampaň proti utečencom na získavanie hlasov.
Neplet' me si žiadateľov o azyl s ekonomickými migrantmi!

Prínos pre spoločnosť

- predstava, že by zanedbateľný počet ľudí nejakým spôsobom ohrozoval našu integritu, je samozrejme absurdná; práve naopak, mnohí utečenci nepredstavujú ohrozenie našej spoločnosti, ale sú prínosom na ekonomickej aj kultúrnej úrovni,
- kultúrna diverzia a rôznorodosť je obohacujúca – vďaka prelínaniu kultúr vznikali v ľudskej histórii nové hodnoty a ľudská spoločnosť sa posúvala dopredu. Najvyspelejšie krajiny sveta sú dnes práve multikultúrnymi krajinami, v ktorých sa navzájom dopĺňajú kultúrne prvky mnohých etníc a národov,
- problémy spolužitia rôznych kultúr možno úspešne riešiť, ak nechýba dobrá vôľa,
- všetci cudzinci na Slovensku majú samozrejme právo zachovávať svoje kultúrne zvyky a tradície, ak sa nedostanú do rozporu s právnym poriadkom Slovenskej republiky a jej suverénnej moci,
- prekážkou pre takéto spolužitie sú zväčša iba predsudky prítomné v myslení majoritnej spoločnosti,
- utečenci, ktorí ostanú v našej krajine a nájdu si tu zamestnanie, našej ekonomike prospievajú; je medzi nimi mnoho inteligentných, vzdelaných, šikovných a pracovitých ľudí; vzhľadom na to, že na naše územie prichádzajú väčšinou v produktívnom veku, predstavujú pracovnú silu, do ktorej naša spoločnosť nemusela investovať žiadne prostriedky v predproduktívnom veku.